

twee laatste artikelen een verwijzing naar artikel 39bis Sv. bevatten. Artikel 18 dat betrekking heeft op internettoegangsleveranciers, bevat die verwijzing niet. Dat is geen verrassing en lijkt ook geen toeval. Aanbieders van *caching*-diensten en *hosting*-diensten slaan immers zelf gegevens op. Zij zijn bijgevolg in een goede positie om de op hun servers opgeslagen informatie ontoegankelijk te maken zowel voor de betrokken personen als voor derden. Datzelfde kan daarentegen niet gezegd worden van een internettoegangsleverancier, die geen informatie opslaat, geen zeggenschap heeft over de doorgegeven informatie en bijgevolg geenszins in een positie is om bepaalde informatie ontoegankelijk te maken voor de betrokken personen. Hij kan enkel de toegang bemoeilijken voor zijn abonnees, maar geenszins overgaan tot een elektronische verzegeling van gegevens, wat het opzet van het databeslag is.

## 7. Conclusie

**32.** In de strijd tegen cybercrime moeten de opsporingsautoriteiten vaak aan de slag met instrumenten die afkomstig zouden kunnen zijn uit het napoleontisch tijdperk<sup>69</sup>. Zo dateert de Wet Informatiecriminiteit, die een antwoord moest bieden op de uitdagingen die cybercrime met zich meebracht én die het databeslag invoerde, alweer al van het jaar 2000. In cyberspace is dat een eeuwigheid geleden.

De opkomst van nieuwe technologieën dwingt de opsporingsautoriteiten bijgevolg om “out of the box” te denken om een gepast antwoord te kunnen bieden aan de nieuwe uitdagingen. Dat neemt echter niet weg dat er nog steeds “binnen de grenzen van de wet” moet worden gehandeld. Hoewel de verleiding wellicht groot is om zich te laten leiden door een pragmatische belangenafweging in het licht van de technisch haalbare maatregelen, is de enige relevante vraag of er voldaan is aan de voorwaarden gesteld door de wet. Dat lijkt niet het geval te zijn in deze (test) case, waarin wellicht werd afgetast wat wel en wat niet mogelijk is.

**33.** Zowel de bewoordingen als de wetsgeschiedenis van artikel 39bis Sv. lijken duidelijk te zijn: het waarborgen van de vertrouwelijkheid en de integriteit van de gegevens die het voorwerp uitmaken van het databeslag is het voornaamste doel van die onderzoeksdaad. Die waarborg is er geenszins met het opgelegde bevel. De beheerders van de The Pirate Bay behouden immers het volledige beschikkingsrecht over hun website. Bovendien lijkt de formulering van het bevel o.i. niet voldoende afgelijnd in het licht van de Wet Elektronische Handel. Het verdient daarom ook aan-

beveling dat de onderzoeksrechter altijd op ondubbelzinnige wijze de te nemen maatregelen (in het bijzonder de passende technische middelen zoals DNS-blocking en/of IP-blocking) omschrijft in zijn bevel.

De oneigenlijke toepassing van artikel 39bis Sv. levert niettemin een belangrijk precedent op dat rechthebbers graag zullen aanwenden om vergelijkbare websites te laten blokkeren. Door het indienen van een klacht met burgerlijkepartijstelling kan immers een lange en dure burgerlijke procedure worden vermeden. De vraag blijft echter of het aangewezen is om het oordeel over het al dan niet blokkeren van een website bijna volledig in handen te leggen van een onderzoeksrechter (of procureur des Konings). Zo worden internettoegangsleveranciers en belanghebbenden immers voor een voldongen feit gezet. In het geval van de Pirate Bay-website lijkt het weinig twijfel dat die website hoofdzakelijk wordt gebruikt met het oog op het verspreiden van onrechtmatige inhoud. Dat is echter niet zo voor alle websites waarop er wel eens onrechtmatige inhoud zou kunnen staan, en de vraag is dan ook hoeveel illegale muziekbestanden een blokkeringsmaatregel zullen kunnen rechtvaardigen<sup>70</sup>. De nodige voorzichtigheid blijft daarom geboden.

Raf SCHOEFS

Merkengemachtigde Gevers Legal

2014/15

**Hof van Cassatie, 29 oktober 2013,  
P.13.1270.N**

**Voorzitter:** P. Maffei

**Raadsheren:** L. Van hoogenbemt, F. Van Volsem (verslaggever), A. Lievens en E. Francis

**Openbaar Ministerie:** M. Timperman (advocaat-generaal)

**Advocaten:** W. Damen en D. Dewandeleer

**Griffier:** F. Adriaensen

**Drukpersmisdrijf – Strafbare mondelinge of audiovisuele meningsuitingen**

**Een drukpersmisdrijf vereist een strafbare meningsuiting in een tekst die vermenigvuldigd is door een drukpers of een gelijkaardig procedé, zoals digitale verspreiding. De vermenigvuldiging van strafbare mondelinge of audiovisuele meningsuitingen levert geen persmisdrijf op. Het gaat in die gevallen immers niet om geschreven teksten.**

69. N. VANHECKE, “Strijden tegen cybercrime met wetten van Napoleon”, *De Standaard*, 18 december 2013.

70. Een Italiaanse strafrechter oordeelde in april 2013 dat 27 websites waarop de film “A Monster In Paris” illegaal kon worden gedownload, moesten worden geblokkeerd op basis van de Italiaanse tegenhanger van het databeslag. Rapidgator, één van de 27 geblokkeerde websites, ging in beroep omdat die ene film het enige illegale bestand op hun platform was. Het beroep werd ingewilligd omdat de beslagmaatregel volgens het hof van beroep in dit geval disproportioneel was. Het hoeft echter niet te verbazen dat zulke ongewettigde blokkeringsmaatregel heel wat schade met zich kan meebrengen voor een dienst wiens *core business* bestaat in het aanbieden van onlineopslagcapaciteit. Zie M. VAN DER HEIDE, “Italian court: seizure of file sharing website disproportionate”, 3 juni 2013, [www.futureofcopyright.com](http://www.futureofcopyright.com).

F.B. / P.D., F.V., Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding

(...)

## II. Beslissing van het hof

### Beoordeling

#### Eerste middel

1. Het middel voert schending aan van artikel 150 Grondwet: het arrest oordeelt ten onrechte dat de correctionele rechtbank zich terecht bevoegd heeft verklaard; het gaat niet op om het begrip drukpersmisdrijf te verenigen tot strafbare meningsuitingen in teksten die door middel van een drukpers of digitaal worden verspreid; ook gesproken of in beeldvorm opgenomen strafbare meningsuitingen die via het internet worden verspreid vallen onder dit begrip; het onderscheid tussen de gedrukte en de gesproken tekst is niet langer houdbaar; artikel 150 Grondwet wil niet zozeer het technisch medium beschermen, maar eerder het communicatiemedium.

2. Artikel 150 Grondwet bepaalt dat de jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke en drukpersmisdrijven, uitgezonderd voor drukpersmisdrijven die door racisme of xenofobie zijn ingegeven.

3. Een drukpersmisdrijf vereist een strafbare meningsuiting in een tekst die vermenigvuldigd is door een drukpers of een gelijkaardig procedé, zoals digitale verspreiding. De vermenigvuldiging van strafbare mondelinge of audiovisuele meningsuitingen levert geen persmisdrijf op. Het gaat in die gevallen immers niet om geschreven teksten.

Het middel dat uitgaat van een andere rechtsopvatting, faalt naar recht.

(...)

### Noot – Internet: spreken is zilver, schrijven is goud? Drukpersmisdrijf (art. 150 Gw.), de audiovisuele media en de zaak *Belkacem*

De radicale moslimorganisatie Sharia4Belgium heeft de twijfelachtige eer om het Vlaams Belang van de troon te hebben gestoten als hoofdvoorwerp (of zelfs aanjaagmotor) van de Belgische *hate speech*-wetgeving<sup>1</sup>. Hoewel de organisatie werd ontbonden op 7 ok-

tober 2012<sup>2</sup> blijven er rechtszaken tegen leden van de groepering komen<sup>3</sup>.

In deze bijdrage staat slechts één deelaspect van één van die zaken centraal<sup>4</sup>. Op 29 oktober 2013 verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat de voormalige woordvoerder van de groepering, Fouad Belkacem (alias Abu Imran), instelde tegen een veroordeling die hij opliep voor het online zetten van enkele YouTube-filmpjes. Het ging om filmpjes waarin Belkacem moslims superieur noemde en hen opriep tot het bestrijden van ongelovigen<sup>5</sup>. Daarnaast had hij, vlak na het overlijden van de politica Marie-Rose Morel (Vlaams Belang), enkele dagen een filmpje online geplaatst waarin hij haar dood “een straf van Allah” noemde<sup>6</sup>. Een van de gefaalde cassatiemiddelen betrof de claim dat deze feiten een persmisdrijf opleverden, waarvoor enkel het hof van assisen bevoegd is<sup>7</sup>.

Het is die kwestie die in het volgende betoog centraal staat, zij het via enkele omwegen. Om te beginnen komt de achtergrond van de jurywaarborg voor persmisdrijven aan bod (§ 1), alsook hoe die door de jaren heen evolueerde (§ 2). Vervolgens wordt een recente breuklijn in de cassatierechtspraak besproken (§ 3) en, aansluitend daarop, het *Belkacem*-arrest zelf (§ 4). Er wordt afgesloten met een evaluatie van dat laatste arrest en een pleidooi voor een ruimere interpretatie van het begrip drukpersmisdrijf (§ 5).

#### 1. Persmisdrijf: bedoelingen en achtergronden

Hoewel de hedendaagse praktijk anders doet vermoeden, werd de volksjury in België niet zozeer ingevoerd om zware misdadigers te berechten. De Belgische grondwetgever wilde, integendeel, de jurywaarborg eerst alleen instellen voor persmisdrijven en politieke misdrijven. Pas toen het debat bijna voorbij was, opperde een liberaal lid van de constituanten – Alexandre de Robaulx – dat moordenaars en verkrachters eigenlijk ook wel voor de jury konden worden gebracht, als bijkomende waarborg (zij konden destijds immers nog de doodstraf krijgen)<sup>8</sup>. Die suggestie werd gevolgd, zodat toenmalig artikel 98 (huidig art. 150) van de Grondwet als volgt luidde:

“Le jury est établi en toutes matières criminelles et pour les délits politiques et de presse.”<sup>9</sup>

1. Zie hierover uitvoerig: J. VRIELINK, “Surfen op de golven van morele paniek. De impact van de bestrijding van het Vlaams Blok op het politiek misdrijf en het drukpersmisdrijf (1980-2013)” in B. DELBECKE (ed.), *De malcontenten van de moderniteit*, Brussel, KVAB (Ius Scripta Historica), 2014.
2. De organisatie werd opgericht op 3 maart 2010.
3. Zie o.m.: Corr. Antwerpen 10 februari 2012; Corr. Antwerpen 30 maart 2012; Corr. Antwerpen 4 mei 2012; Corr. Antwerpen 25 april 2013; Antwerpen 6 juni 2013; Voorz. Rb. Antwerpen 7 april 2010, onuitg. Met uitzondering van de laatste uitspraak zijn alle vonnissen en arresten terug te vinden op [www.diversiteit.be](http://www.diversiteit.be).
4. Louter uit ruimtebesparende overwegingen. Binnen dezelfde zaak is bijvoorbeeld ook de toepassing interessant die werd gemaakt van het strafrechtelijke belagingsverbod (art. 442bis Sw.), hetgeen resulteerde in een significante verruiming daarvan. Zie kritisch D. VOORHOOF en K. LEMMENS, “De veroordeling van Belkacem kreeg veel instemming, maar zijn de principes van de rechtstaat wel gerespecteerd?”, *Knack*, 26 juni 2013, 52-53.
5. Gekwalificeerd als inbreuken op art. 22 wet 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (Antidiscriminatiewet).
6. Gekwalificeerd als belaging in de zin van art. 442bis Sw., jegens weduwnaar Frank Vanhecke.
7. In dezelfde zin werd (impliciet) geoordeeld in een eerdere zaak jegens een ander lid van Sharia4Belgium: Corr. 26 april 2013, [www.diversiteit.be](http://www.diversiteit.be).
8. E. HUYTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, Brussel, Société typographique belge, 1844, II, 230-232 en IV, 101. Zie voor details B. DELBECKE, *De lange schaduw van de grondwetgever. Perswetgeving en persmisdrijven in België*, Gent, Academia Press, 2012, 78-80.
9. *Bull.off.* XIV, nr. 44. In de (officieuze) toenmalige Nederlandse vertaling luidde dat als volgt: “Den Jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, voor de politieke misdrijven en voor degene begaen by middel der drukpers” (*ibid.*).

De twee laatstgenoemde categorieën van misdrijven waarvoor de jury bevoegd werd, bleven echter het belangrijkste voor de constituanten: men wilde in de eerste plaats voorkomen dat dissidenten en opposanten van het regime beoordeeld zouden worden door rechters afkomstig uit datzelfde regime. Door te voorzien in volksrechters wilde de grondwetgever critici en zelfs radicale tegenstanders van het politieke establishment beschermen tegen mogelijke onderdrukking door *the powers that be*. Beroepsrechters hadden zich in het (destijds) recente verleden te meegaand betoond in het toepassen van repressieve perswetgeving<sup>10</sup>.

Omgekeerd zou juryrechtspraak de rechterlijke macht ook beschermen tegen de schijn van partijdigheid en politisering, omdat persmisdrijven en politieke misdrijven vaak maatschappelijk gevoelig liggen en rechters bovendien dwingen om persoonlijke of “politieke” keuzes te maken bij hun oordeelsvorming. Door de bevoegdheid voor deze kwestie voor te behouden aan de volksjury, wilde men dus tegelijk de perceptie van neutraliteit van beroepsrechters niet in het gedrang brengen<sup>11</sup>. De grondwetgever meende dat het respect voor de overheid beter gewaarborgd zou worden door het jurystelsel, doordat het zou vermijden dat zij – naar aanleiding van omstrede oordelen door beroepsrechters – het voorwerp zou worden van “*des griefs pareils à ceux qui ont renversé le trône des Pays-Bas*”<sup>12</sup>.

*Last but not least* zag men de invoering van de jury voor persmisdrijven als een extra waarborg voor de expressievrijheid en dit zowel in procedurele als inhoudelijke zin. In procedureel opzicht moest de zware en dure assisenprocedure een ontmoedigings- of filtermechanisme opleveren, zodat alleen zwaarwichtige zaken voor het gerecht gebracht zouden worden<sup>13</sup>. Wat het tweede meer inhoudelijke aspect betreft, was men ervan overtuigd<sup>14</sup> dat de jury geneigd zou zijn tot een grotere vrijheidslievendheid dan beroepsrechters<sup>15</sup>. Men zag persdelicten en politieke misdrijven als bij uitstek voortvloeiend uit de publieke opinie, zodat zij ook door diezelfde opinie beoordeeld moesten worden, of toch door “vertegenwoordigers” daarvan: de jury werd gezien als “*une institution qui rassurera les citoyens, en leur donnant la garantie du jugement de leurs pairs*”<sup>16</sup>.

In aansluiting bij dat laatste voorzag men in toenmalig artikel 96 (huidig art. 148) van de Grondwet nog in een bijzonderheid inzake de *openbaarheid* van de terechtzittingen waar het ging om drukpers- en politieke misdrijven. Hoewel zittingen van hoven en rechtbanken in de regel publiek zijn, stond de Grondwet toe dat de rechterlijke macht kon beslissen om de zitting achter gesloten deuren te houden, in geval van gevaar “*pour l'ordre ou les mœurs*”. Dat was echter niet zo voor politieke misdrijven en persmisdrijven. Of althans, daarvoor mocht de beslissing om de deuren te sluiten slechts met eenparigheid genomen worden. Die maatregel moest (vooral)<sup>17</sup> dienen om de waarborgen van controle door de publieke opinie in deze aanlegenheden te versterken<sup>18</sup>.

## 2. Persmisdrijf: uitholling en omzeiling

Je kan zeggen dat het succes van de juryprocedure in de context van persmisdrijven er ook de (*de facto*) neergang van is geworden. De hoge kost en grote ruchtbaarheid van een assisenprocedure zorgden bij persmisdrijven voor terughoudendheid om zaken in te stellen en hetzelfde gold voor het feit dat de procedure tot relatief veel vrijspraken leidde. Dit alles was weliswaar ook de bedoeling geweest van de grondwetgever, maar het werd in de praktijk door sommigen aangevoeld als onwenselijk of zelfs onwerkbaar. Het duurde dan ook niet lang of de jurywaarborg voor persmisdrijven werd zowel uitgehouden als omzeild.

Wat de *omzeiling* betreft, geldt dat de procedure voor assisen al vanaf het eind van de jaren 1830 vermeden werd door in perszaken naar de burgerlijke beroepsrechter te stappen en daar een schadevergoeding te vorderen. Hoewel deze gang van zaken niet strookte met de idealen van de grondwetgever, erkende het Hof van Cassatie die aanpak in 1863<sup>19</sup>.

De *uitholling* betrof voorts de restrictieve interpretatie die het Hof van Cassatie aan het begrip “persmisdrijf” verleende. Opdat er van een persmisdrijf sprake kan zijn, moet het onder meer gaan om een (eenduidig strafbare) “*meningsuiting*”, in de zin van een gedachte die het resultaat is van een oordeel of waardering in hoofde van de auteur<sup>20</sup>. Daarbij geldt onder meer dat het Hof van Cassatie noch loutere inlichtingen en in-

10. J. VRIELINK, S. SOTTIAUX en D. DE PRINS, “Het Vlaams Blok-arrest, artikel 150 van de Grondwet en de interpretatie van de antiracismewet”, *T.Vreemd*. 2004, nr. 2, 92-93; B. DELBECKE, *De lange schaduw van de grondwetgever. Perswetgeving en persmisdrijven in België*, Gent, Academia Press, 2012, 78; J. ENGLEBERT, *La procédure garante de la liberté de l'information*, Limal, Anthemis, 2014, nr. 42.

11. A. MAST, *Vrijheid van drukpers*, in Administratief Lexicon, Brugge, die Keure, 1962, nr. 35; B. DELBECKE, *De lange schaduw van de grondwetgever. Perswetgeving en persmisdrijven in België*, Gent, Academia Press, 2012, 77.

12. E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, Brussel, Société typographique belge, 1844, II, voetnoot 1 (DE ROBAULX).

13. J.M. VAN BOL, “Presse et liberté d'expression”, *Ann.dr.* 1980, 226; J. VELAERS, *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, nr. 188.

14. Die overtuiging was mede gebaseerd op ervaringen met juryrechtspraak tijdens het Franse bewind: in de napoleontische periode was de volksjury bijzonder mild geweest in perszaken. Zie B. DELBECKE, *De lange schaduw van de grondwetgever. Perswetgeving en persmisdrijven in België*, Gent, Academia Press, 2012, 12.

15. Een vooraanstaand lid van de Volksraad, Raikem, gaf bijvoorbeeld aan dat hij, gegeven het feit dat een jury zou instaan voor de rechtspraak ter zake, zelfs de toepassing van de repressieve Nederlandse wetgeving, niet zou hebben gevreesd: E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, Brussel, Société typographique belge, 1844, III, 576.

16. *Ibid.*, III, 576.

17. Zie voor andere doeleinden J. VRIELINK, *Van haat gesproken?*, Antwerpen, Maklu, 2010, nr. 83 e.v.

18. E. HUYTTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, Brussel, Société typographique belge, 1844, IV, 96.

19. Cass. 24 januari 1863, met concl. eerste Adv. Gen. FAIDER, *Pas.* 1864, I, 110.

20. Zie o.m.: Cass. 2 maart 1964, *Pas.* 1964, I, 697.

formatie noch afbeeldingen, tekeningen en foto's<sup>21</sup> ziet als de rechtstreekse uiting van een mening of gedachte, zodat ze op zichzelf niet in aanmerking komen voor de kwalificatie van drukpersmisdrijf, zelfs niet als ze het product van de drukpers zijn.

Een andere beperkende interpretatie zit in de term (*druk*)pers: het Hof van Cassatie bracht dit begrip, tot voor kort, uitsluitend in verband met de geschreven pers, vermenigvuldigd via de drukpers of een verwant procédé (het zogenaamde “*écrit imprimé*”)<sup>22</sup>. Teneinde in aanmerking te komen voor de kwalificatie persmisdrijf, moest het dus gaan om fysiek “gedrukte” teksten. Latere media – waaronder zowel audiomedial (platen, cd's, digitale en bandopnames, radio, enz.) als audiovisuele media (films, televisie, internet, enz.) – vielen volgens deze rechtspraak niet onder het begrip. In de lagere rechtspraak en op het niveau van de hoven van beroep bestond (en bestaat) daarover evenwel blijvende verdeeldheid (*infra* § 5).

Tot slot werd bij de vervolging voor assisen steeds minder prioriteit gegeven aan persmisdrijven, ten gunste van zware misdaden. In combinatie zorgde dit alles ervoor dat er, zeker in de tweede helft van de 20e eeuw, eigenlijk nooit meer persmisdrijven voor assisen gebracht werden. Het laatste geval dateert van 1994<sup>23</sup> en voor het overige is er sinds de Tweede Wereldoorlog sprake van een *de facto*-straffeloosheid. Wegens die straffeloosheid werden in 1999 persmisdrijven die zijn “ingegeven door racisme of xenofobie” onttrokken aan de jury. Sindsdien komen die voor de correctionele rechtbank en luidt artikel 150 als volgt<sup>24</sup>:

“De jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven, behoudens voor drukpersmisdrijven die door racisme of xenofobie ingegeven zijn.”

### 3. Ommezwaai in 2012?

In 2012 gebeurde er iets opvallends op het punt van de verschillende beschermingsregimes voor “fysiek

gedrukte teksten” enerzijds en “andere media” anderzijds. Het Hof van Cassatie wees in maart van dat jaar een tweetal arresten waarin het een toegeving deed ten aanzien van zijn eerdere rechtspraak<sup>25</sup>. In de arresten, die allebei dateren van 6 maart 2012, verduidelijkte het Hof dat strafbare meningsuitingen via websites en blogs ook onder de waarborgen van het persmisdrijf (kunnen) vallen: een *gedrukte* tekst was niet langer onontbeerlijk<sup>26</sup>.

Of dit betekende dat voortaan alle (menings)uitingsvormen op internet waren beschermd of dat de assisenwaarborg enkel gold voor *teksten* die op het web verschenen, bleef in de bewuste arresten enigszins in het midden. Hoewel “in het midden” veel gezegd is: één van de arresten kon alvast moeilijk anders gelezen worden dan dat alsnog niet alle uitingen op internet beschermd waren, maar dat dit *alleen* het geval was voor “teksten”. Het Hof stelde in dat arrest het volgende op het punt van het drukpersmisdrijf:

“Het drukpersmisdrijf vereist een strafbare meningsuiting in een tekst die vermenigvuldigd is door een drukpers of een gelijkaardig procédé. Digitale verspreiding vormt een dergelijk gelijkaardig procédé.”<sup>27</sup>

Een (meningsuiting uitgedrukt in een) “tekst” was daarmee nog altijd expliciet vereist. In het andere arrest was dit echter minder eenduidig. Daarin luidde de sleutelpassage dat “het middel dat ervan uitgaat dat enkel vermenigvuldiging en verspreiding van een strafbare meningsuiting door gedrukte geschriften een drukpersmisdrijf kunnen opleveren, faalt naar recht”<sup>28</sup>. Hoewel ook die passage niet uitsloot dat het noodzakelijk om geschriften *moest* gaan, was dat – door de louter “negatieve” formulering, zonder verdere motivering – niet de enig mogelijke interpretatie.

Bovendien wees het Hof in januari 2013 een arrest waarin het alvast *afbeeldingen* en teksten op internet op gelijke voet leek te behandelen (cf. *supra* § 2)<sup>29</sup>. Het Hof stelde in die zaak meer bepaald dat de strafverdering betrekking had “op de vermenigvuldiging en di-

21. Afbeeldingen zouden slechts materiële voorstellingen zijn die een beroep doen op emoties en gevoelens. Zie o.m.: Cass. 28 maart 1839, *Pas.* 1839-40, I, 55; Cass. 9 januari 1973, *Pas.* 1973, I, 455; Cass. 28 juni 2004, *www.cass.be*. Alleen als het strafbare karakter van een afbeelding onlosmakelijk samenhangt met een bijbehorende tekst of onderschrift, komt die afbeelding in aanmerking voor de kwalificatie van drukpersmisdrijf. Zie o.m. Cass. 17 juni 1867, *Pas.* 1867, 465; Cass. 10 oktober 1887, *Pas.* 1887, I, 369; Cass. 17 maart 1890, *Pas.* 1980, I, 117.

22. Cf. *infra* § 5 over de paradox dat het begrip, *binnen* die beperking, juist wel evolutief en relatief ruim werd geïnterpreteerd.

23. Assisen Bergen 28 juni 1994, *www.diversiteit.be*. Zie J. VRIELINK, *Van haat gesproken?*, Antwerpen, Maklu, 2010, nrs. 456 en 505.

24. Zie hierover o.m.: J. VELAERS, “Vrijheid en verantwoordelijkheid: twee grondwettelijke waarden” in X, *Justitie & Media, Referaten van het Colloquium georganiseerd door de Senaatscommissie van Justitie op 7, 8 en 9 december 1995*, Brussel, Moniteur belge, 1995, 81-100; E. FRANCIS, “Bedenking bij de ‘correctionalisering’ van racistisch geïnspireerde drukpersmisdrijven”, *RW* 1999-2000, 377-394; A. SCHAUS, “Le délit de presse raciste” in P. LAMBERT (ed.), *Les droits de l'homme au seuil du troisième millénaire. Mélanges en hommage à Pierre Lambert*, Brussel, Bruylant, 2000, 735-765; D. VOORHOOF, “De ‘correctionalisering’ van racistische drukpersmisdrijven: naar een effectieve strafvervolg?” in A. BACKS, S. BAETEN, S. GUTWIRTH en K. LEUS (eds.), *De Gordiaanse knoop van de antidemocratische partijen. De wet als tweesnijdend zwaard?*, Gent, Mys & Breesch, 2001, 38-63.

25. Cass. 6 maart 2012, nr. P.11.1374.N en Cass. 6 maart 2012, nr. P.11.0855. Zie over de arresten D. VOORHOOF, “De notie drukpersmisdrijf van de 19<sup>de</sup> naar de 21<sup>ste</sup> eeuw”, *AM* 2012, nr. 2/3, 254-259; F. TULKENS, “Liberté d'expression, liberté de presse: les procédures préventives et répressives sont-elles en voie d'extinction juridique?”, in S. VAN DROOGHENBROECK en P. WAUTELET (eds.), *Droits fondamentaux en mouvement – questions choisies d'actualité*, Luik, Anthemis, 2012, 9-23; J. ENGLEBERT, *La procédure garante de la liberté de l'information*, Limal, Anthemis, 2014, nrs. 243 e.v.

26. Hoewel er hier, omwille van de focus van deze noot, niet verder op wordt ingegaan, behelsde een van beide arresten uit 2012 ook een aanzienlijke verruiming van de notie “mening/opinie”, zoals vereist voor een drukpersmisdrijf (*supra* § 2). Het arrest gaf aan dat “de door het drukpersmisdrijf vereiste strafbare meningsuiting in de betekenis die de Grondwet aan die uitdrukking hecht, [...] elke mening of opinie [is]”: “Niet noodzakelijk is dat deze mening enige maatschappelijke relevantie of gewicht heeft” (Cass. 6 maart 2012, nr. P.11.1374.N, r.o. 5).

27. Cass. 6 maart 2012, nr. P.11.1374.N.

28. Cass. 6 maart 2012, nr. P.11.0855.N.

29. Cass. 29 januari 2013, nr. P.12.1988.N.



gitale verspreiding van beelden en tekst die een strafbare meningsuiting kunnen inhouden”, en dat de correctionele rechtbank “derhalve onbevoegd [was] om van de vorderingen van het Openbaar Ministerie en van de burgerlijke partij kennis te nemen”<sup>30</sup>. Het bleef (ook) in dat arrest weliswaar onduidelijk of het Hof tot zijn oordeel kwam louter wegens de samenhang tussen de afbeeldingen en de tekst, of dat de afbeeldingen op zich eventueel ook een drukpersmisdrijf hadden kunnen opleveren<sup>31</sup>.

#### 4. De zaak-Belkacem en het persmisdrijf

Deze omzwervingen brengen ons eindelijk (terug) bij de zaak tegen Fouad Belkacem. De vroegere woordvoerder van Sharia4Belgium werd, zoals gezegd, veroordeeld voor het aanzetten tot haat en geweld tegen niet-moslims en voor belaging van Frank Vanhecke, beide door middel van YouTube-filmpjes.

De Antwerpse correctionele rechtbank had in eerste aanleg uitvoerig beargumenteerd waarom zij zichzelf bevoegd achtte om de aanhangig gemaakte feiten te beoordelen, ook na de rechtspraak van maart 2012 van het Hof van Cassatie. Zij stelde dat het begrip “drukpers” door rechtspraak herhaaldelijk werd gedefinieerd:

“Zo werd in een arrest van het Hof van Cassatie van 25 oktober 1909 het gebruik van de drukpers omschreven als het tot stand brengen van een geschrift, door afdruk op een papier of een andere substantie, dat in verschillende exemplaren wordt geproduceerd, met gebruik van eenzelfde vorm van grafische tekens. In een arrest van 25 september 1950 van het Hof van Cassatie is er sprake van geschriften, in menigvuldige door een productieprocedé bekomen exemplaren. Een mondelinge meningsuiting zelfs op een publiek forum komt echter niet in aanmerking (Cass. 11 december 1979). [...] Ook afbeeldingen of prenten werden uitdrukkelijk niet als drukpersmisdrijf omschreven, daar deze geen geschriften zijn waarin een mening wordt geuit (Cass. 18 september 1973).”<sup>32</sup>

De rechtbank geeft aan dat de rode draad in deze rechtspraak duidelijk is: “Opdat er van een drukpersmisdrijf sprake kan zijn, is er een geschrift vereist [...]” Deze vereiste zou niet werkelijk gewijzigd zijn door de arresten van 6 maart 2012, volgens de rechtbank. Integendeel. Met de nieuwe arresten, zo stelde de rechtbank, “werd niet afgeweken van de vereiste dat een drukpersmisdrijf een ‘tekst’ vereist in menigvuldige exemplaren”: “Enkel werd uitdrukkelijk het pro-

cedé waarbij de tekst mogelijk kan worden vermenigvuldigd, nader omschreven en aangepast aan de moderne technieken.”<sup>33</sup> Omdat er *in casu* geen sprake was van een “tekst” of “geschrift”, hoefde de zaak dus naar het oordeel van de rechtbank ook op grond van de nieuwe cassatierechtspraak niet naar assisen.

Het Antwerpse hof van beroep bevestigde deze lezing. Het hof stelde dat zowel voor als na 6 maart 2012 “voor een drukpersmisdrijf dat tot de bevoegdheid van het hof van assisen zou kunnen leiden een ‘gedrukt geschrift’ als instrumentum van het misdrijf noodzakelijk is”:

“Dat thans dient te worden aanvaard dat de digitale verspreiding van een ‘tekst’ ook tot een drukpersmisdrijf en derhalve tot de bevoegdheid van het hof van assisen kan leiden, is irrelevant vermits er *in casu* van een ‘tekst’ of ‘geschrift’ geen sprake is. *In casu* betreft het de beoordeling van de inhoud van mondelinge uitlatingen en beelden, vervat in filmpjes, die via het internet (YouTube) verspreid werden, en niet van gepubliceerde teksten.”<sup>34</sup>

Uit het daaropvolgende arrest van het Hof van Cassatie zelf, van 29 oktober 2013, blijkt dat zijn eerdere arresten uit 2012 en 2013 inderdaad op die restrictieve manier moesten worden gelezen. Bij een drukpersmisdrijf, zo stelt het Hof in summier termen, moet het gaan om een strafbare meningsuiting “in een *tekst* die vermenigvuldigd is door een drukpers of een gelijkaardig procedé, zoals digitale verspreiding”<sup>35</sup>. Het Hof vervolgt dat (strafbare) audiovisuele meningsuitingen dan ook geen persmisdrijf opleveren, omdat het in die gevallen “immers niet om geschreven teksten” gaat<sup>36</sup>.

#### 5. Incoherent, kunstmatig en onhoudbaar

De “restrictief verruimde” interpretatie van het Hof van Cassatie lijkt moeilijk verdedigbaar. Het handhaven van een strikt onderscheid tussen tekstuele uitingen enerzijds en auditieve en audiovisuele uitingen anderzijds – nu mede als een subonderscheid *binnen* uitingen gedaan via een en hetzelfde medium (internet) – leidt tot onhoudbare spanningen en bizarre resultaten.

Zo wezen VOORHOOF en LEMMENS er al op dat een internetfilmpje met strafbare inhoud geen drukpersmisdrijf kan opleveren, terwijl dat wel het geval kan zijn bij een tekstuele beschrijving van *datzelfde* filmpje, of soms zelfs bij ondertiteling ervan<sup>37</sup>. En wat be-

30. *Ibid.*, r.o. 5 en 6.

31. Het feit dat het Hof de formule uit het eerste arrest van 2012 overnam (dus: “Het drukpersmisdrijf vereist een strafbare meningsuiting in een tekst die vermenigvuldigd is door een drukpers of een gelijkaardig procedé. Digitale verspreiding vormt een dergelijk gelijkaardig procedé” (*ibid.*, r.o. 3)), deed wel vermoeden dat het laatste minder waarschijnlijk was.

32. Corr. Antwerpen 30 maart 2012, [www.diversiteit.be](http://www.diversiteit.be).

33. *Ibid.*

34. Antwerpen 6 juni 2013, r.o. 4.2 ([www.diversiteit.be](http://www.diversiteit.be)).

35. Cass. 29 oktober 2013, nr. P.13.1270.N.

36. *Ibid.*

37. Zie D. VOORHOOF, “De notie drukpersmisdrijf van de 19<sup>de</sup> naar de 21<sup>ste</sup> eeuw”, *AM* 2012, nr. 2/3, 254-259; D. VOORHOOF en K. LEMMENS, “De veroordeling van Belkacem kreeg veel instemming, maar zijn de principes van de rechtstaat wel gerespecteerd?”, *Knack*, 26 juni 2013, 52-53.

tekent deze rechtspraak voor personen die teksten op internet ook voor blinden of slechtienden toegankelijk maken, door middel van in geluid omgezette tekst? Zouden zij, indien de omgezette tekst strafbaar blijkt, voor de correctionele rechtbank kunnen worden gebracht, omdat ook de cascadowaarsborg van artikel 25 Gw. in deze context niet zou gelden, terwijl de oorspronkelijke auteur van de tekst van de straffeloosheid van de assisenprocedure geniet<sup>38</sup>? En in het verlengde daarvan: kunnen audioboeken en podcasts evenmin als “teksten” gezien worden, of die dan weer wel? Het aantal contradicties waarin men zich verstrikt als men dit onderscheid op internet wil handhaven, is legio. Temeer daar het woord “tekst” sowieso niet exclusief hoeft te verwijzen naar een *geschreven* tekst: er kan naar algemeen taalgebruik ook sprake zijn van een gesproken tekst of van een mondelinge tekst<sup>39</sup>.

De formele<sup>40</sup> reden waarom het Hof niettemin halsstarrig vasthoudt aan het onderscheid tussen media-uitingen al naargelang die onder de vorm van een “tekst”<sup>41</sup> worden verspreid of in auditieve of audiovisuele vorm, is omdat het meent dat de term “*persse/drukpers*” uit artikelen 25 en 150 Gw. noodzakelijk een gedrukt geschrift vereist, zeker in samenhang met artikel 25, lid 2 Gw., waarin immers sprake is van schrijver, uitgever, drukker en verspreider.

Dat de grondwetgever in 1831 zich niet bezighield met audiovisuele media die op dat moment nog niet uitvonden waren, klopt uiteraard. De grondwetgever was veel, maar niet helderziend. Niettemin lijkt niets zich te verzetten tegen een extensieve uitleg van de relevante grondwetsartikelen. Om te beginnen is dit duidelijk in lijn met de geest van de Grondwet. De audio-media en audiovisuele media betreffen zaken, die net als de klassieke drukpers in de 19e eeuw, instaan voor

massacommunicatie in onze tijd<sup>42</sup>. En als er iets is wat duidelijk blijkt uit de discussies in de Volksraad (*Congrès national*)<sup>43</sup>, dan is het wel dat men niet het medium drukpers *stricto sensu* beoogde te beschermen, maar wel een zo ruim mogelijke persvrijheid *sensu lato*<sup>44</sup>.

Dit argument vind je ook terug in sommige rechtspraak, inclusief op het niveau van de hoven van beroep, waar men op dit punt met enige regelmaat afwijkt van het Hof van Cassatie<sup>45</sup>. Zo stelde het Brusselse hof van beroep in 1985 het volgende, in een zaak waarbij de vraag centraal stond of een televisie-uitzending viel onder het huidige artikel 150 Gw.:

“[Overwegende] dat ter beoordeling van de feiten van de tenlastelegging, het begrip ‘drukpers’ heden ten dage interpreteren in de letterlijke betekenis, een miskenning zou zijn van de geest van de grondwetgever; dat immers, naar luid van de artikelen 14, 18 en 98 van de Grondwet [*de huidige artikelen 19, 25 en 150*], de *ratio legis* van deze bepalingen het waarborgen is van een zo ruim mogelijke persvrijheid; dat de grondwetgever de vrije meningsuiting heeft willen beschermen en niet het instrumentum van deze, de drukpers als dusdanig; (...) dat nu wegens de vooruitgang van de wetenschap, andere, destijds onbekende uitingswijzen van meningen technisch mogelijk werden, zoals ter zake de televisie, dit modern visueel medium de beoefening van de vrije meningsuiting en van de pers in een ander vlak heeft gesteld.”<sup>46</sup>

Traditioneel is het argument tegen een dergelijke evolutieve interpretatie vooral tekstueel van aard: in de authentieke Nederlandstalige grondwettekst van 1967 werd immers gekozen voor de term “*drukpers*”, in plaats van “*pers*”<sup>47</sup>. Dat terwijl men op dat moment bekend was met (sommige) audiovisuele media, zodat *a contrario* zou moeten worden geconcludeerd dat

38. Of kan men desgevallend aannemelijk maken dat het om een onlosmakelijk met een drukpersmisdrijf samenhangend feit gaat, zodat alsnog assisen bevoegd is?

39. D. VOORHOOF, “De notie drukpersmisdrijf van de 19<sup>de</sup> naar de 21<sup>ste</sup> eeuw”, *AM* 2012, nr. 2/3, 258.

40. “Formeel” daar, zoals gezegd, de restrictieve interpretatie van hetgeen een drukpersmisdrijf inhoudt eerst en vooral een *rechtspolitieke* keuze vormt, om zo min mogelijk zaken voor assisen te laten komen (zie *supra* § 2).

41. En/of aan de beperkte interpretatie van de term “tekst” (*supra*).

42. J. VELAERS, *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, nrs. 27, 46, 177-178 en 548-551; D. VOORHOOF, “Racismebestrijding en vrijheid van meningsuiting in België: wetgeving en jurisprudentie” in G.A.I. SCHUIJT en D. VOORHOOF (eds.), *Vrijheid van meningsuiting, racisme en revisionisme*, Gent, Academia Press, 1995, 161 (voetnoot 44).

43. De benaming “Volksraad” is de Nederlandstalige aanduiding die gehanteerd werd in toenmalige publicaties. De meer ingeburgerde term “Nationaal Congres” is daarentegen een letterlijke en *ex post facto*-vertaling van het Franse *Congrès National*. Zie voor deze en andere terminologische kwesties J. GILISEN, “De eerste administratieve organisatie van België ten tijde van de Tijdelijke Regering (september 1830-februari 1831)”, *Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis* 1984, nr. 4, 303-307.

44. Zie voor analyses van de debatten waaruit dit blijkt: J. VELAERS, *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, nrs. 67-114; J. VRIELINK, *Van haat gesproken?*, Antwerpen, Maklu, 2010, nrs. 28-87; B. DELBECKE, *De lange schaduw van de grondwetgever. Perswetgeving en persmisdrijven in België*, Gent, Academia Press, 2012, 49-92.

45. Voor andere interessante voorbeelden zie Gent 21 juni 1972, *RW* 1972-73 (i.v.m. “schunnige” platen in een jukebox); Brussel 23 mei 1993, *JT* 1994, 104 (“une limitation du concept de délit de presse par l’unique approche de son sens littéral (presse écrite ou *drukpers*) serait inéluctablement réductrice de la volonté du Constituant qui a voulu protéger la libre diffusion des idées et non l’instrument de celles-ci”).

46. Brussel 19 februari 1985, *RW* 1985-86, 806. Het Hof van Cassatie oordeelde vervolgens in deze zaak ook dat het hof van assisen bevoegd was, zonder daarbij evenwel te erkennen dat de televisie-uitzending gezien kon worden als een (druk)pers, maar door te wijzen op de onlosmakelijke samenhang met feiten die wel eenduidig een persmisdrijf uitmaken (Cass. 28 mei 1985, *RW* 1985-86, 2854).

47. Zie bv. F. DELPEREE, *Droit Constitutionnel*, Brussel, Larcier, 1987, nr. 128; F. JONGEN, *Le droit de la radio et de la télévision*, Brussel, De Boeck, 1989, 31; K. RIMANQUE, “De vrijheid van informatie en de vrijheid van mening van radio en televisie”, *RW* 1969-70, 1600; A. ALLEN en K. MUYLLE, *Handboek Belgisch Staatsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2011, 817; M. HANOTIAU, “Le droit à l’information”, *Rev.trim.D.H.* 1993, 42-44; C. UYTENDAELE, “Bescherming van de communicatievrijheid in digitale omgevingen” in X, *Jaarboek Mensenrechten 2000-2001 van het Interuniversitair Centrum Mensenrechten*, Antwerpen, Maklu, 2002, 36.

Een bijkomend argument wordt soms afgeleid uit het feit dat diverse preconstituantes reeds aankondigden dat zij de grondwettelijke waarborgen voor de persvrijheid uitdrukkelijk wilden uitbreiden naar de audiovisuele media. Hiermee zouden de preconstituantes, volgens tegenstanders van een extensieve interpretatie, erkennen dat artikel 150 niet ruim geïnterpreteerd kan worden. Dat argument lijkt vergezocht. Zeker als men de herzieningsverklaringen leest, gaat het er immers vaak veeleer om dat men een grondwetswijziging noodzakelijk acht, louter omdat de rechtspraak *weigert* om artikel 150 Gw. ruim te interpreteren. Vgl. J. VELAERS, *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, nr. 551.

men die media destijds van de jurybescherming heeft willen uitsluiten.

Jan VELAERS voert tegen dat argument aan dat zowel de Franse als de Nederlandse tekst authentiek is en dat – in geval van verschillen tussen beide teksten – “die interpretatie dient te prevaleren die aan het grondrecht de meest ruime bescherming verleent”<sup>48</sup>. VELAERS stelt dan ook dat de Nederlandse vertaling de strekking van het Franse “*presse*” niet heeft kunnen inperken. De auteur merkt bovendien op dat ook de Franse term “*presse*” in oorspronkelijke betekenis evenzeer naar “drukken” verwijst, hetgeen niet verhinderd heeft dat dat woord een ruimere betekenis heeft gekregen en nu verwijst naar *alle* procédés waarmee eenzelfde boodschap kan worden “vermenigvuldigd” of verspreid naar een groot publiek toe<sup>49</sup>. ENGLEBERT voegt daaraan toe dat zowel algemene als juridische woordenboeken het woord “drukkers” altijd met “*presse*” en nooit door “*presse écrite*” (of *imprimée*) vertalen<sup>50</sup>.

In aanvulling daarop kan nog naar de authentieke Duitse vertaling van de Grondwet verwezen worden, uit 1991, die in deze discussie vreemd genoeg stevast wordt genegeerd. In die versie is sprake van “*Presse*”, hetgeen weer een eerder generieke betekenis heeft. Nu verwijst het alternatief “*Druckpresse*” (of “*Druckerpresse*”) wel, veel sterker dan het Nederlandse “drukkers”, louter naar het werktuig *an sich* en dus niet zozeer (ook) naar een subcategorie van media. Maar indien men de term werkelijk had willen beperken, dan was het niettemin eenvoudig mogelijk geweest om te kiezen voor iets als “*Printpresse*”, “*Printmedien*” of “*schreibende Presse*”, hetgeen men niet gedaan heeft.

Ten aanzien van de *genese* van de Nederlandse vertaling zijn bovendien de beschouwingen van Jacques ENGLEBERT interessant. Hij laat zien dat de ad-hoc-commissie die in de jaren '60 belast werd met de voorbereiding van de authentieke vertaling, simpelweg en zonder enige analyse de tekst kopieerde van het koninklijk besluit uit 1925, waarin de laatste (officiële) Nederlandse vertaling van de Grondwet verscheen<sup>51</sup>. In 1925 was echter “drukkers” nog altijd de generieke term voor massaverspreiding<sup>52</sup>. Nadien werd er, ter gelegenheid van de aanneming van deze tekst in Kamer

en Senaat, ook geen enkele opmerking gemaakt, zodat ENGLEBERT concludeert dat men bezwaarlijk kan stellen “que les Chambres constituantes auraient sciemment entendu réduire le champ d'application de cette disposition”<sup>53</sup>.

Het verzet van het Hof van Cassatie levert tot slot ook een vreemde spagaat op binnen de eigen rechtspraak: *gegeven* de beschreven beperking interpreteert het Hof de term “drukkers” immers juist wel evolutief en zelfs bijzonder ruim. Niet alleen de klassieke drukpers wordt eronder geschaard, maar het gebruik van “elk procédé dat met behulp van één en dezelfde vorm of van één en dezelfde afdruk de mechanische reproductie mogelijk maakt van meerdere exemplaren”, zolang het maar om geschreven tekst(en) gaat<sup>54</sup>. Zo zijn ook lithografie, stencil, chromolithografie en fotokopie als producten van de “drukkers” beschouwd<sup>55</sup>, en sinds de arresten van 2012 is zelfs duidelijk dat de “reproductie” louter virtueel of digitaal kan zijn. Het is opmerkelijk hoe het Hof, bij de interpretatie van een en hetzelfde begrip, op één aspect de technologische evolutie voluit laat spelen in zijn interpretaties, terwijl het die op een ander punt volledig afwijst<sup>56</sup>. Dat terwijl niet alleen het geschreven woord, maar ook het gesproken woord, beeldtaal en video “gedrukt” of “afgedrukt” kunnen worden, zodat “reproductie van meerdere exemplaren” mogelijk is<sup>57</sup>.

Cassatie lijkt, kortom, een onderscheid te maken dat de Grondwet niet maakt. Minstens noodzaakt de Grondwet niet tot dit onderscheid. Zeker nu het Hof aanvaardt dat ook teksten op internet drukpersmisdrijven kunnen opleveren, lijkt het dan ook pertinent onredelijk om audiovisuele uitingen, op internet of anderszins, nog langer uit te sluiten van de beschermingssfeer van artikel 150.

Dit alles is overigens geen pleidooi voor straffeloosheid van Belkacem, louter voor een coherente interpretatie en toepassing van bestaande grondwettelijke waarborgen. Als de grondwetgever zou vinden dat die waarborgen achterhaald zijn of dat ze disfunctioneren, dan kan hij uiteraard beslissen dat eraan gesleuteld moet worden. En dát de jurywaarborg voor persmisdrijven disfunctioneert, lijkt buiten kijf te staan. Een van de bedoelingen van de grondwetgever van 1831

48. *Ibid.*, nr. 550. Zie in dezelfde zin o.m. S. HOUBEKE en B. MOUFFE, *Le droit de la presse: presse écrite, presse audiovisuelle, presse électronique*, LLN, Academia-Bruylant, 2000, 85-86 en 89. Contra: K. LEMMENS, *La presse et la protection juridique de l'individu. Attention aux chiens de garde!*, Brussel, Larcier, 2004, nr. 421. LEMMENS geeft aan dat de vertaling “drukkers” veeleer gezien moet worden als een (beperkende) gezaghebbende interpretatie van het (onbepaalde) “*presse*”.

49. J. VELAERS, *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, nr. 550.

50. J. ENGLEBERT, “Le statut de la presse: du ‘droit de la presse’ au ‘droit de l’information’”, *Rev.dr.ULB* 2007, nr. 35, 271; J. ENGLEBERT, *La procédure garante de la liberté de l’information*, Limal, Anthemis, 2014, nr. 231. Zie ook H. CANNIE, “Getrapte verantwoordelijkheid in perszaken: een stand van zaken”, *AM* 2009, 196-197.

51. J. ENGLEBERT, “Le statut de la presse: du ‘droit de la presse’ au ‘droit de l’information’”, *Rev.dr.ULB* 2007, nr. 35, 271. Zie voor het KB: 85 19 december 1925. Zie voor de allereerste gepubliceerde Nederlandse vertaling, met de titel “Belgische Staatswet”: *Bull.Off.*, 1831, XIV, nr. 44, 175-215. Ook daarin was (uiteraard) sprake van “drukkers” (art. 18 Gw., huidig art. 25) en “misdrijven [...] begaan by middel der drukpers” (art. 98 Gw., huidig art. 150).

52. H. CANNIE, “Getrapte verantwoordelijkheid in perszaken: een stand van zaken”, *AM* 2009, 196.

53. J. ENGLEBERT, *La procédure garante de la liberté de l’information*, Limal, Anthemis, 2014, nr. 231.

54. Cass. 20 juli 1966, *RW* 1966-67, 1123-1127.

55. Zie o.m. ook Cass. 25 oktober 1909, *Pas.* 1909, II, 259; Brussel 1 april 1982, *JT* 1982, 636.

56. Vgl. ook ENGLEBERT die verwijst naar een cassatiearrest van 25 oktober 1909 (*Pas.* 1909, I, 416), waarin het Hof aangeeft dat een letterlijke interpretatie van de term “drukkers” of “drukkersmisdrijf” een miskennis zou opleveren van de geest van de Grondwet: J. ENGLEBERT, *La procédure garante de la liberté de l’information*, Limal, Anthemis, 2014, nr. 229.

57. J. VELAERS, *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 69; J. DE MEYER, *Staatsrecht*, Leuven, Wouters, 1985, 525-526.

was weliswaar dat het aantal persmisdrijven zou worden beperkt, maar de huidige straffeloosheid had men daarbij zeker niet voor ogen. In afwachting van een oplossing voor dit probleem<sup>58</sup>, lijkt het echter niet aangewezen om de bestaande grondwettelijke waarborgen langs gerechtelijke weg te (blijven) omzeilen.

*Jogchum VRIELINK*<sup>59</sup>

*Postdoctoraal onderzoeker KU Leuven (Instituut voor Constitutioneel Recht) en coördinator van het Centrum voor Discriminatierecht (Steunpunt Gelijkekansenbeleid).*

- 
58. Waarmee niet gezegd is dat die oplossing moet zijn om de assisenprocedure voor persmisdrijven (geheel of gedeeltelijk) af te schaffen. De vraag of de assisenprocedure voor persmisdrijven behouden moet worden, hangt om te beginnen sterk samen met de vraag naar de "voors" en "tegens" van juryrechtspraak in het algemeen. De jury afschaffen *louter* voor drukpersmisdrijven zou voorbijgaan aan die samenhang. Bovendien geldt dat lang niet alle argumenten die de Belgische grondwetgever in 1830 had om de jury voor persmisdrijven bevoegd te maken, achterhaald zijn. Overigens zou zelfs de afschaffing kunnen plaatsvinden op verschillende manieren. Zie over verschillende aanpassings- en afschaffingmogelijkheden o.m. D. VOORHOOF, *Handboek Mediarecht*, Brussel, Larcier, 2007, 45. Zie voorts ENGLEBERT die pleit voor een algehele *depenalisering* van drukpersmisdrijven: J. ENGLEBERT, *La procédure garante de la liberté de l'information*, Limal, Anthemis, 2014, nrs. 33, e.v.
59. De auteur dankt Jacques ENGLEBERT, Stefan SOTTIAUX en Dirk VOORHOOF.